

การปกครองตนเองผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและการมีจิตสำนึกประชาธิปไตย
ของประชาสังคม

SELF - GOVERNANCE THROUGH PARTICIPATORY PROCESS AND
DEMOCRATIC CONSCIOUSNESS OF CIVIL SOCIETY

เชษฐา ทรัพย์เย็น *

Chettha Sapyen *

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ศึกษาถึงปัจจัยที่นำไปสู่การปกครองตนเอง และปัจจัยดังกล่าวประกอบกันเป็นความสัมพันธ์กันอย่างไรที่นำไปสู่ตัวแบบการปกครองตนเอง โดยการวิเคราะห์ตัวแบบสมการเชิงโครงสร้างที่ประกอบด้วยตัวแปรแฝง คือ การปกครองตนเอง ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม จิตสำนึกประชาธิปไตย และบริบทสภาพแวดล้อม ด้วยจำนวนตัวอย่าง 330 ตัวอย่าง จากการสุ่มแบบกลุ่มที่เป็นครัวเรือนจากทุกตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่าตัวแบบการปกครองตนเองผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและการมีจิตสำนึกประชาธิปไตยของประชาสังคมจังหวัดสมุทรสงครามมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และยอมรับสมมติฐานทุกข้อ คือ 1) บริบทของสภาพแวดล้อมส่งผลเชิงบวกต่อการมีจิตสำนึกประชาธิปไตย 2) บริบทของสภาพแวดล้อมส่งผลเชิงบวกต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม 3) จิตสำนึกประชาธิปไตยส่งผลเชิงบวกต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม 4) จิตสำนึกประชาธิปไตยส่งผลเชิงบวกต่อการปกครองตนเอง 5) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมส่งผลเชิงบวกต่อการปกครองตนเองในระดับมาก

คำสำคัญ: การปกครองตนเอง, กระบวนการมีส่วนร่วม, จิตสำนึกประชาธิปไตย

ABSTRACT

Objectives of this research were to study factors of self governance and relation of the factors. This research analyzed by structural equation model. Latent variables were Self Governance, Participatory Democracy, Democratic Consciousness and Context. 330 Sample by cluster sampling from household of 33 Tambol in Samutsongkram province were used for data collection. Finding of research were framework model of Self Governance in Samutsongkram province that was compatible with empirical data. All hypotheses were supported that were 1) Contexts have positive influence on Democratic Consciousness 2) Contexts have positive influence on Participatory Democracy 3) Democratic Consciousness has

* Faculty of Humanities and Social Sciences, Thonburi Rajabhat University

positive influence on Participatory Democracy 4) Democratic Consciousness has positive influence on Self Governance 5) Participatory Democracy has positive influence on Self Governance.

Keyword: Self Governance, Participatory Process, Democratic Consciousness.

1. บทนำ

การจัดการปกครอง (Governance) ตามแนวคิดของ Rhodes ได้เสนอลักษณะของการจัดการปกครองมี 6 ลักษณะ คือ 1) เป็นรัฐที่มีขนาดเล็ก 2) บรรษัทภิบาล (Corporate Governance) 3) เป็นการจัดการภาครัฐแนวใหม่ 4) เป็นการจัดการปกครองที่ดี (Good Governance) 5) ระบบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Socio -Cybernetic System) 6) เป็นเครือข่ายการจัดการตนเอง ดังนั้นการปกครองตนเองเป็นแนวคิดหนึ่งของการจัดการปกครอง นอกจากนี้การปกครองตนเองได้สอดคล้องกับแนวคิดการกระจายอำนาจทางการปกครองเพื่อนำไปพัฒนาท้องถิ่นการปกครองตนเองได้นำไปสู่การเพิ่มสมรรถนะในการปกครองท้องถิ่น (Weller, M. 2005) ในการตอบสนองต่อประชาชน สร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับประชาชน (Przeworski, A. 2010) และเป็นการส่งเสริมการพัฒนาทางการเมือง หรือการพัฒนาทางประชาธิปไตย

จากความบกพร่องที่ปรากฏขึ้นในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนจึงทำให้ทฤษฎีประชาธิปไตยเคลื่อนเข้าสู่ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยที่ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมองว่าพลเมืองมีพันธะเข้าสู่การตัดสินใจทางการเมืองอย่างกว้างขวางและมีส่วนร่วมแบ่งเบาความรับผิดชอบต่อส่วนรวม กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบใหม่ซึ่งเป็นวัฒนธรรมสนับสนุนให้พลเมืองเข้มแข็งจากเบื้องล่าง ที่สามารถทำให้ประชาสังคมเข้ามามีบทบาทในกระบวนการนโยบาย แนวคิดของระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจึงให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ประชาชน และกลุ่มต่างๆ เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานของรัฐบาล และผู้ใช้อำนาจรัฐในลักษณะที่มีปฏิสัมพันธ์โดยตรง เพื่อให้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น ตั้งแต่กระบวนการกำหนดนโยบาย จนถึงกระบวนการตัดสินใจ (Poramot Wanbawon, 2559: 255) ดังนั้น ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดหนึ่งที่น่าไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตย

ประชาสังคมมีความสำคัญต่อประชาธิปไตยยุคใหม่เนื่องจากกระบวนการเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นประชาธิปไตยทางการเมือง ประชาสังคมจะทำหน้าที่เป็นเสมือนตัวนำพลเมืองสู่การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในสังคมประชาธิปไตย สามารถขยายขอบเขตพื้นที่สาธารณะที่เอื้อให้ประชาชนได้แสดงออกบนพื้นฐานหลักสิทธิและเสรีภาพ ดังนั้น คำถามของงานวิจัยนี้ คือ ปัจจัยที่นำไปสู่การปกครองตนเองมีอะไรบ้าง และปัจจัยดังกล่าวประกอบกันเป็นความสัมพันธ์กันอย่างไรที่นำไปสู่ตัวแบบการปกครองตนเอง

2. วัตถุประสงค์

บทความนี้เป็นบทความวิจัยที่มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

- 2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การปกครองตนเอง
- 2.2 เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่นำไปสู่การปกครองตนเอง
- 2.3 เพื่อสร้างตัวแบบการปกครองตนเองของประชาสังคม

3. ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยการวิเคราะห์ตัวแบบสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Model Analysis) ประชากรที่ทำการศึกษา คือ ครูเรือนจากทุกตำบลของจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 33 ตำบล โดยมีจำนวนตัวอย่าง 330 ตัวอย่าง ด้วยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster sampling) โดยแต่ละตำบลทั้ง 33 ตำบล ทำการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลากจากทะเบียนบ้านตำบลละ 11 ครูเรือน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) หรือลิทเคิร์ตสเกล (Likert Scale) โดยระดับที่ 5 มากที่สุด และระดับที่ 1 น้อยที่สุด การทดสอบเครื่องมือประกอบด้วย 1) การทดสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาเกี่ยวกับภาษาโดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66-1 จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน 2) การทดสอบความถูกต้องเชิงโครงสร้างด้วยการทดสอบองค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) 3) การทดสอบความเชื่อมั่นด้วยการนำแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือวัดไปทดสอบใช้กับตัวอย่างจำนวน 30 ตัวอย่างและนำมาวิเคราะห์หาค่าแอลฟาของครอนบราคของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่า 0.942 และใช้ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง

4. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ดัชนีความกลมกลืนของข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังต่อไปนี้ χ^2/df เท่ากับ 1.123 ค่า p-value เท่ากับ 0.242 ค่า GFI, CFI, AGFI เท่ากับ 0.971, 0.996, 0.954 ตามลำดับ และค่า RMSEA เท่ากับ 0.019 จากค่าดังกล่าวพบว่าค่าดัชนีความกลมกลืนมีค่าตามมาตรฐาน ดังนั้น ตัวแบบตามกรอบแนวคิดที่เสนอมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สำหรับค่าอิทธิพลหรือสัมประสิทธิ์การถดถอยของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง เป็นดังตารางที่ 1 หรือดังรูปที่ 2

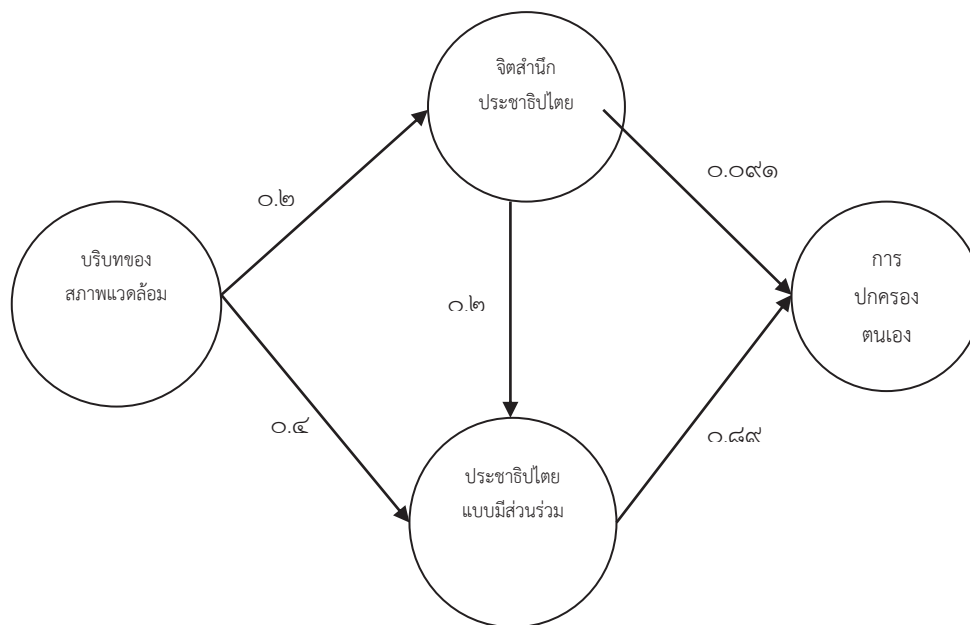
ตารางที่ 1 สัมประสิทธิ์การถดถอยของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง

ความสัมพันธ์	สมมติฐาน	สัมประสิทธิ์การถดถอย	สัมประสิทธิ์การถดถอยค่ามาตรฐาน (Standardized Regression Weights)

บริบทของสภาพแวดล้อม ไปสู่จิตสำนึกประชาธิปไตย	1	0.253**	0.246
บริบทของสภาพแวดล้อม ไปสู่ประชาธิปไตยแบบมี ส่วนร่วม	2	0.560***	0.459
จิตสำนึกประชาธิปไตยไปสู่ ประชาธิปไตยแบบมีส่วน ร่วม	3	0.324***	0.274
จิตสำนึกประชาธิปไตยไปสู่ การปกครองตนเอง	4	0.100*	0.091
ประชาธิปไตยแบบมีส่วน ร่วมไปสู่การปกครอง ตนเอง	5	0.826***	0.896

*** คือ p-value < 0.001 , ** คือ p-value < 0.01 และ * คือ p-value < 0.05

รูปที่ 1 สัมประสิทธิ์การถดถอยค่ามาตรฐานของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง

5. อภิปรายผล

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อการปกครองตนเองด้วยค่าอิทธิพลหรือสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน 0.896 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.000 จากแนวคิดการจัดการปกครองแบบเครือข่าย (Network Governance) ที่เป็นแนวคิดโดยใช้ทฤษฎีการจัดการปกครอง (Governance) ทฤษฎี

การจัดการปกครองตามแนวคิดของ Rhodes กล่าวว่า การจัดการปกครองเป็นเครือข่ายที่จัดการตนเอง ทำให้การจัดการปกครองมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้เกิดการจัดการปกครองตนเอง (Rhodes, R. A. W. 1996: 652-667) และสิ่งที่นำมาใช้หรือรูปแบบที่นำมาใช้ คือ การมีส่วนร่วม Sørensen & Torfing สำหรับกระบวนการสร้างทางเลือกในการกำหนดนโยบายสาธารณะ (Formulation policy) (Sørensen, E., & Triantafyllou, P., 2009) และการนำนโยบายไปปฏิบัติ หรือการส่งมอบบริการ มีการสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมเพิ่มของพลเมืองมากขึ้นเนื่องจาก นโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่จะมีผลลัพธ์และส่งผลกระทบต่อประชาชนในสังคม โดยแต่ละกลุ่มประชาชนจะได้ผลลัพธ์และผลกระทบที่แตกต่างกัน ประชาชนบางกลุ่มอาจจะได้ผลลัพธ์ที่ดีจากทางเลือกนโยบายแบบหนึ่ง แต่ประชาชนบางกลุ่มอาจจะได้รับผลกระทบทางลบ เมื่อนโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง ประชาชนควรเป็นผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การประเมินผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การปกครองตนเอง การเมืองที่มีการกระจายอำนาจเป็นสถานการณ์หนึ่งที่น่ามาสู่การมีส่วนร่วม ให้เกิดการปกครองตนเอง (Wolff, 2005) การกระจายอำนาจจากรัฐไปสู่ประชาชน ให้ประชาชนได้มีโอกาสในการปกครองตนเองในระดับที่ทำให้เกิดควมมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการจัดการสาธารณะหรือการบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนและตามที่ประชาชนต้องการ มากกว่าการพยายามที่จัดหาบริการสาธารณะที่ส่งมอบให้กับประชาชนโดยที่ประชาชนไม่ได้ต้องการ หรือกล่าวได้ว่าเป็นการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามระบอบการปกครองประชาธิปไตย ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและการปกครองตนเองทั้งสองอย่างถูกนำมาสู่กระบวนการบูรณาการ (F.Danspeckgruber, W. 2005) เนื่องจากการปกครองตนเองจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมตามแบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม หรือเกือบจะกล่าวได้ว่าการปกครองตนเองเกิดขึ้นได้เมื่อมีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม กระบวนการดังกล่าวจึงสามารถที่จะผนวก รวมกัน

จิตสำนึกประชาธิปไตยส่งผลต่อการปกครองตนเองด้วยค่าอิทธิพลหรือสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน 0.091 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.042 แต่ค่าที่แสดงนี้ถือว่าเป็นค่าที่ไม่มาก เนื่องจากสามารถเกิดการปกครองตนเองได้แม้ว่าประชาชนอาจจะมีจิตสำนึกประชาธิปไตยไม่สูงได้ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีงานที่สนับสนุนในความสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกประชาธิปไตยและการปกครองตนเองในการจัดการปกครองตนเองของท้องถิ่น จิตสำนึกทางการเมืองที่เป็นพื้นฐาน คือ เรื่องสิทธิทางการเมือง สิทธิทางการเมืองเป็นจิตสำนึกทางการเมืองหรือจิตสำนึกประชาธิปไตยที่จำเป็นต้องเข้าใจ เพื่อจะนำไปสู่การปกครองตนเอง การมีเพียงกระบวนการมีส่วนร่วมแม้ว่าจะทำให้เกิดการปกครองตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ไม่ได้รับรองว่าการเข้ามาปกครองตนเองนั้นจะประกอบด้วยจิตสำนึกทางการเมือง การที่เข้ามาปกครองตนเองโดยไม่มีจิตสำนึกทางการเมืองหรือจิตสำนึกประชาธิปไตยจะเกิดปัญหาการคอร์รัปชันขึ้นได้ การมีจิตสำนึกทางการเมืองทำให้ชนพื้นเมืองชาวอะบอริจินในประเทศออสเตรเลียมีความต้องการจะตัดสินใจด้วยตนเอง (self determination) ในการปกครองตนเอง ชาวอะบอริจินมีความเข้าใจในสิทธิมนุษยชน สิทธิในการเป็นชนพื้นเมือง ความ

รับผิดชอบ และการมีตัวตนในความเป็นพลเมือง ดังนั้นการเข้าใจสิทธิในความรับผิดชอบต่อเป็นจิตสำนึกทางการเมือง เป็นสิ่งที่สนับสนุนการปกครองตนเองได้ หรือในงานของ Wang and Dai ที่มีข้อเสนอเช่นเดียวกัน คือ ผู้หญิงในชนบทของจีนพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองในการมีส่วนร่วมและการปกครองตนเอง โดยประเด็นสำคัญ คือ จิตสำนึกทางการเมืองในเรื่องสิทธิ จากงานศึกษาทั้งสองให้น้ำหนักกับจิตสำนึกทางการเมืองในด้านสิทธิ เนื่องจากทั้งชาวอะบอริจินและผู้หญิงในประเทศจีนเป็นกลุ่มคนที่มีสิทธิน้อยกว่าเมื่อเทียบกับคนกลุ่มอื่น

จิตสำนึกประชาธิปไตยส่งผลต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมด้วยค่าอิทธิพลหรือสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน 0.274 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.000 ถือว่าค่าที่แสดงนี้มีค่าไม่มาก จิตสำนึกทางการเมืองหรือจิตสำนึกประชาธิปไตยนำไปสู่การมีส่วนร่วม (Barber, B. R., 2003) การมีจิตสำนึกทางการเมืองหรือจิตสำนึกประชาธิปไตยในการมีส่วนร่วมของพลเมืองต้องมีการเพิ่มให้มากขึ้น เมื่อพลเมืองมีจิตสำนึกทางการเมืองในด้านสิทธิ ทำให้พลเมืองมีความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม ผู้ที่มีความสนใจทางการเมืองจะมีจิตสำนึกทางการเมืองในระดับมาก จิตสำนึกความเป็นพลเมือง ส่งเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Baglioni, S., 2007) ผู้ที่มีความสนใจทางการเมืองมีแนวโน้มที่จะพัฒนาในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง จิตสำนึกทางการเมืองเป็นสิ่งที่ส่งเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เพราะการมีจิตสำนึกทางการเมืองทำให้เข้าใจในสิทธิที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการก่อรูปนโยบายของกระบวนการกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมทั้งการประเมินผลนโยบายสาธารณะ โดยกิจกรรมดังกล่าวส่งผลต่อผลลัพธ์และผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง การบริการสาธารณะหรือการจัดการสาธารณะเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ต้องการการมีส่วนร่วมจากประชาชนในการพัฒนาและปรับปรุงเนื่องจากประชาชนเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจากกิจกรรม

บริบทของสภาพแวดล้อมส่งผลต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมด้วยค่าอิทธิพลหรือสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน 0.459 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.000 ถือว่าค่าที่แสดงเป็นค่าที่มาก ในระดับปานกลาง บริบทและสถานการณ์ทางการเมืองมีผลต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในบริบทและสถานการณ์ทางการเมืองที่มีความเป็นอิสระจะส่งผลต่อจิตสำนึกประชาธิปไตยและส่งผลกระทบต่อไปยังการมีส่วนร่วมในประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และการเป็นอิสระปกครองตนเองในเชิงบวก และทางตรงกันข้ามในบริบทและสถานการณ์ที่ไม่เป็นอิสระจะส่งผลในเชิงลบ บริบทของสภาพแวดล้อมที่ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง หรือสนใจทางการเมืองจะทำให้ประชาชนมีความต้องการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองมากขึ้น บริบทของสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยทำให้ประชาชนเกิดความคุ้นเคย สำหรับประเทศไทยมีบริบทที่เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในระดับชุมชน หรือหมู่บ้านจะมีการประชุมชาวบ้านเพื่อแจ้งข่าวสาร และสอบถามความคิดเห็นกับชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านมีความคุ้นเคยกับกระบวนการมีส่วนร่วม รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานได้มีกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตามประเด็นต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐมีความต้องการความคิดเห็นจากประชาชน

สภาพแวดล้อมส่งผลต่อจิตสำนึกประชาธิปไตยด้วยค่าอิทธิพลหรือสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน 0.246 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.002 แสดงให้เห็นว่ามีค่าไม่มาก จิตสำนึกประชาธิปไตยได้รับผลจากบริบทแวดล้อมไม่มาก อย่างไรก็ตาม ยังคงมีงานที่สนับสนุนว่าสถานการณ์ทางการเมืองมีผลต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ในบริบทและสถานการณ์ทางการเมืองที่มีความเป็นอิสระจะส่งผลต่อจิตสำนึกประชาธิปไตย จากที่ได้กล่าวมาแล้วบริบทของสภาพแวดล้อมของประเทศ เป็นประเทศที่มีความเป็นอิสระในการที่ประชาชนจะใช้สิทธิ และเสรีภาพภายใต้กรอบของกฎหมายตามหลักการของการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่ในอีกมุมมองหนึ่งบริบทดังกล่าวอาจจะไม่ส่งผลต่อจิตสำนึกทางการเมืองมาก

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่าตัวแบบการปกครองตนเองผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและการมีจิตสำนึกประชาธิปไตยของประชาสังคมจังหวัดสมุทรสงครามมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และยอมรับสมมติฐานทุกข้อ

6. ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาตัวแปรที่นำไปสู่ความสำเร็จในกระบวนการมีส่วนร่วม เนื่องจากกระบวนการมีส่วนร่วมส่งผลต่อการปกครองตนเองในระดับสูง โดยการศึกษาสามารถทำได้ทั้งการสร้างตัวแบบสมการเชิงโครงสร้างที่อธิบายถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรสาเหตุที่นำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วม และสามารถดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อค้นหาถึงแนวทาง หรือต้นแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง หรือด้วยวิธีการศึกษาแบบกรณีศึกษา (Case Study Research) ในกรณีที่มีประชาสังคมที่มีความสามารถในการปกครองตนเองด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างโดดเด่น

References

- Ahern, P., Nuti, P., & Masterson, J. M. (2000). **Promoting Gender Equity in The Democratic Process: Women's Paths to Political Participation and Decisionmaking**. USA: The United States Agency for International Development.
- Baglioni, S. (2007). **The Effects of Direct Democracy and City Size on Political Participation : The Swiss Case**. In T. Zittel & D. Fuchs (Eds.), *Participatory Democracy and Political Participation Can participatory engineering bring citizens back in?*. New York: Routledge.

- Barber, B. R. (2003). **Strong Democracy : Participatory Politics for a New Age**. Los Angeles: University of California Press.
- Eriksson, L. (2009). **Self - Governance in Micro Level Theory**. In E. Sørensen & P.Triantafyllou (Eds.). *The Politics of Self -Governance*. Surrey : Ashgate Publishing Limited.
- Keating, M. (2009). **The Independence of Scotland Self-Government and The Shifting Politics of Union**. New York: Oxford University Press.
- Narong Sinsawat. (2552). **Political Psychology**. (2rd edition). Bangkok: Tammasart University Press.
- Narumol Tabjumpol. (2551). **Argument about Democracy From The View of The Powerless Group, in Narong Petprasert : Not beyond Populism, Democracy Seeking**. Bangkok: Adison Press Product.
- Poramot Wanbawon. (2559). Creating Political Culture Whith Citizen for Democratic Regime. **Journal of MCU Social Science Review**, 5(3), 255 – 270.
- Przeworski, A. (2010). **Democracy and The Limits of Self-Government**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sombat Tamrongtanyawongs. (2537). **Politics: Concept and Development**. Bangkok: S and G Graffics.
- Turner, M. (2005). **From Centralized Authoritarianism to Decentralized Democracy : Regional Autonomy and The State in Indonesia**. In M. Weller & S. Wolff (Eds.), *Autonomy, Self - Governance and Conflict Resolution Innovative Approaches to Institutional Design in Divided Societies*. New York: Routledge.
- Wolff, S., & Weller, M. (2005). **Self - Determination and Autonomy : A Conceptual Introduction**. In M. Weller & S. Wolff (Eds.), *Autonomy, Self - Governance and Conflict Resolution : Innovative Approaches to Institutional Design in Divided Societies*. New York: Routledge.